

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
DOMENIUL DE DOCTORAT: TEOLOGIE

REZUMANTUL TEZEI DE DOCTORAT
ANTROPOLOGIA – TEMA CENTRALĂ A EPISTOLELOR
SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL

Coordonator științific:

I.P.S. Prof. univ. Dr. Teodosie Petrescu

Student - Doctorand: Negrea Marius Cornel

Constanța

2014

PLANUL REZUMATULUI

• PLANUL REZUMATULUI	2
• CUPRINS	3
• NOUTATEA TEMEI ALESE ÎN SPAȚIUL TEOLOGIC ROMÂNESC. ARGUMENT.....	6
• EXCURS ASUPRA PĂRȚILOR PRINCIPALE ALE TEZEI DE DOCTORAT.....	7
• EXPRESII SI NOȚIUNI – CHEIE	9
• BIBLIOGRAFIE UTILIZATĂ.....	11

CUPRINS

INTRODUCERE	6
1. SFÂNTUL APOSTOL PAVEL ȘI ELEMENTE CE AU CONTRIBUIT LA CREAREA CONCEPȚIEI SALE ANTROPOLOGICE	13
1.1. Contextul religios	14
1.2. Filosofii	22
1.3. Contextul social	24
1.4. Contextul cultural	26
1.5. Aspecte care au contribuit la răspândirea creștinismului în vremea Sfântului Apostol Pavel	28
1.6. Date generale despre activitatea și opera Sfântului Apsotol Pavel	29
2. CREAREA OMULUI ȘI ÎNSTRĂINAREA PRIN PĂCAT	60
2.1. Crearea omului	60
2.2. Chipul lui Dumnezeu ca înrudire a omului cu Dumnezeu	67
2.3. Asemănarea omului cu Dumnezeu	74
2.4. Omul a fost creat ca ființă deosebită de îngeri și față de animale	78
2.5. Căderea omului în păcat și consecințele păcatului	82
2.6. Urmările păcatului strămoșesc	87

3. CONSTITUȚIA OMULUI POTRIVIT CONCEPȚIEI ANTROPOLOGICE A SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL	97
3.1. Lăuntrul omului - Inima (η καρδιά)	97
3.2. Minte sau cugetarea (ο νοῦς)	110
3.3. Minte sau cugetarea – mijloc de cunoaștere și urmare a voii lui Dumnezeu și de comunicare cu El și cu semenii	116
3.4. Conștiința (η συνειδησις)	122
3.5. Sufletul (ή ψυχή)	133
3.6. Duhul omului (τὸ πνεῦμα)	140
3.7. Trupul ca parte exterioară a omului în lumina concepției pauline (ο σῶμα)	147
3.8. Trupul duhovnicesc	156
3.9. Învierea trupurilor la Judecata Universală	159
3.10. Carnea (ή σάρξ)	163
4. RESTAURAREA OMULUI PRIN IISUS HRISTOS POTRIVIT CONCEPȚIEI ANTROPOLOGICE PAULINE	171
4.1. Fiul lui Dumnezeu este prototipul chipului lui Dumnezeu din om	172
4.2. Dumnezeirea și umanitatea Persoanei lui Iisus Hristos – temeiul restaurării omului	178
4.3. Restaurarea naturii umane prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu	183
4.4. Distrugerea păcatului prin jertfa și moartea lui Iisus Hristos	190
4.5. Omorârea morții prin Învierea lui Hristos	198
5. INNOIREA OMULUI PRIN HAR	205
5.1. Botezul poarta de intrare în Biserică	206
5.2. Mirungerea	213
5.3. Intuirea Sfintei Euharistii	216
5.4. Sfânta Euharistie – trupul și sângele Domnului	220
5.5. Sfânta Euharistie și Împărăția lui Dumnezeu	223
5.6. Spovedania	230

6. ASPECTE PRACTICE ALE VIEȚII ÎN GÂNDIREA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL	234
6.1. Boala și suferința ca urmări ale păcatului strămoșesc	234
6.2. Căsătoria și familia	239
6.3. Moartea	245
6.4. Divorțul și celibatul	254
6.5. Văduvia	259
6.6. Conducătorii	261
6.7. Munca	264
6.8. Comportamentul omului în biserică și rugăciunea	266
6.9. Faptele bune	271
7. VIRTUȚILE ÎN EPISTOLELE PAULINE	274
7.1. Izvoarele virtuții creștine	279
7.2. Virtuțile teologice	284
a) Virtutea credinței la Sfântul Apostol Pavel	285
b) Virtutea nădejdi la Sfântul Apostol Pavel	292
c) Virtutea dragostei la Sfântul Apostol Pavel	297
8. ACTUALITATEA MESAJULUI PAULIN ÎN VREMEA NOASTRĂ	306
8.1. Grija față de suflet și trup. Sănătatea spirituală și trupească	307
8.2. Familia și provocările actuale	312
8.3. Responsabilitatea în societate	318
8.4. Actualitatea virtuților în viața creștină	322
Concluzii	329
BIBLIOGRAFIE	338
Currliculum vitae	354
Declarația de onestitate	355

NOUTATEA TEMEI ALESE ÎN SPAȚIUL TEOLOGIC ROMÂNESC. ARGUMENT

În teza de doctorat „Antropologia – tema centrală a epistolelor Sfântului Apostol Pavel” am încercat o prezentare a problemei omului care stă astăzi în centrul preocupărilor teologilor, filosofilor și oamenilor de știință. După ce rând pe rând disciplina filosofică principală a fost metafizica, teoria cunoașterii, sociologia, psihologia, filosofia culturii, astăzi pe primul plan a apărut antropologia. Omul s-a arătat în fața conștiinței contemporane ca cel mai complex dar și cel mai adânc dintre elementele realității accesibile nouă. Trăim într-o epocă în care se manifestă mai intens din punct de vedere științific preocuparea față de om, de constituția fizică și de structura sa spirituală, de ființa umană în cea ce are ea specific, bun sau rău. Sfântul Pavel ne poate ajuta, studiind concepția sa antropologică, să-l privim pe om în toată ampla sa valoare.

Noutatea pe care o aduce această lucrare în spațiul teologic românesc constă, pe de o parte, în faptul că adună și prezintă într-o manieră logică elementele antropologice utilizate de Sfântul Apostol Pavel iar pe de altă parte în aprofundarea acestor elemente pentru a putea percepe finețea, sensul dar și mesajul real pe care Sfântul Apostol Pavel vrea să ni-l transmită, aprofundare bazată pe studiul textelor epistolelor pauline, a textelor celorlalte cărți ale Sfintei Scripturi, consultarea dicționarilor, enciclopediilor și studiilor de specialitate dar mai ales pe scrierile Sfinților Părinți. Această metodă de lucru a fost necesară întrucât scrierile Sfântului Pavel ne pun la îndemână o sumă de date antropologice cu ajutorul cărora se poate alcătui sistemul antropologiei pauline, dar nu ne oferă sistemul însuși, pentru că Sfântul Pavel nu a urmărit să scrie tratate teologice, ci prin epistolele sale ocazionale a dorit să creeze un flux de viață nouă. Sfântul Apostol Pavel ne arată că această viață este viața în Hristos (ἐν Χριστῷ):

„Viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu” (Coloseni 3,3),

pentru că gustase el însuși binefacerile acestei vieți, mai înainte de a vorbi de ea cu copleșitoarea convingere care respiră din fiecare cuvânt al său.

Originalitatea abordării rezultă din tratarea multidisciplinară a antropologiei pauline, atât din perspectivă biblică, cât și patristică, filologică, etică, filosofică dar și cu aplicații în problematica zilelor noastre.

Referindu-ne la utilitatea practică a lucrării, trebuie spus că o antropologie paulină oferă creștinului de astăzi într-un mod mai precis normativul existenței sale, fapt pentru care se poate vedea că am căutat ca cele prezentate să fie exprimate într-o formă cât mai simplă și logică, în multe cazuri intervenind cu texte scripturistice și explicații care sunt bine cunoscute

de către un teolog. Lumea cea nouă nu este un vis generos, proiectat utopic în zarea viitorului, ci o realitate vie, o realitate personală, concretă. „Înviere”, „creație din nou” sau „naștere din nou” sunt noțiuni pauline sinonime pentru aceeași realitate: învierea ființei noastre prin participarea la viața lui Hristos.

EXCURS ASUPRA PĂRȚILOR PRINCIPALE ALE TEZEI DE DOCTORAT

Teza de doctorat „Antropologia- tema centrală a epistolelor Sfântului Apostol Pavel” este structurată în șapte capitole, fiecare capitol fiind împărțit destul de minuțios în mai multe subcapitole. Este utilizată o bibliografie destul de diversificată cuprinzând 237 de titluri cuprinzând ediții ale Sfintei Scripturi atât în limba română cât și în greacă, latină, engleză și franceză, cărți de cult, scrieri ale Sfinților Părinți și ale Scriitorilor Bisericești, studii și articole. Lucrarea de față cuprinde un număr de 643 de note.

În primul capitol este prezentat cadrul istoric al activității misionare a Sfântului Apostol Pavel, și cuprinde următoarele subcapitole: contextul religios unde sunt prezentate religia Romei și Greciei precum și iudaismul. Apoi sunt abordate filosofii, contextul social, contextul cultural urmate de prezentarea vieții Sfântului Apostol Pavel, călătoriile sale misionare precum și cadrul scrierii epistolelor pauline. Studiarea acestor aspecte arată fundamentul gândirii antropologice a Sfântului Apostol Pavel.

Capitolul al doilea prezintă crearea omului și înstrăinarea de Dumnezeu prin păcat și are următoarele subcapitole: Crearea omului, Chipul lui Dumnezeu ca înrudire a omului cu Dumnezeu; Asemănarea omului cu Dumnezeu; Omul a fost creat ca ființă deosebită de îngeri; și de animale; Căderea omului în păcat și consecințele păcatului unde găsim evidențiate originea și universalitatea păcatului strămoșesc precum și urmările păcatului strămoșesc: slăbirea chipului lui Dumnezeu ceea ce înseamnă întunecarea minții; slăbirea voinței și învârtosarea simțirii; omul aflându-se în robia păcatului și a patimilor și sfârșind în moarte.

Capitolul al treilea este dedicat constituției omului, fiind împărțit în două mari subcapitole: Launtrul omului și partea exterioară a omului. Subcapitolul „Launtrul omului” este structurat astfel: Inima (ἡ καρδία); Mintea sau cugetarea (ὁ νοῦς); Conștiința (ἡ συνειδησις); Sufletul (ἡ ψυχή); Duhul omului (τὸ πνεῦμα). Subcapitolul Partea exterioară a omului este structurat astfel: Trupul omului (ὁ σῶμα) și Carnea (ἡ σὰρξ).

În capitolul al patrulea este prezentată Restaurarea omului prin Iisus Hristos potrivit concepției antropologice Pauline unde se arată că Fiul lui Dumnezeu este prototipul chipului lui Dumnezeu din om, apoi Dumnezeirea și umanitatea Persoanei lui Iisus Hristos – temeiul

restaurării omului; Restaurarea naturii umane prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu; Distrugerea păcatului prin jertfa și moartea lui Iisus Hristos; Omorârea morții prin Învierea lui Hristos.

Capitolul al cincilea „Innoirea omului prin har” arată că omul căzut poate dobândi starea de har pe care a avut-o la creație prin sfintele taine:

- Botezul: Botezul este absolut necesar pentru mântuire; Lucrarea Harului în Botez îl curăță pe om păcatul strămoșesc și de toate păcatele personale; Prin Botez omul intră în Biserică;
- Mirungerea;
- Euharistia: Euharistia – taina unirii cu Hristos și a noastră întreolaltă; Instituirea Euharistiei; Sfânta Euharistie – trupul și sângele Domnului; Sfânta Euharistie – jertfa Legii celei Noi; Sfânta Euharistie vestește moartea lui Hristos; Sfânta Euharistie și Împărăția lui Dumnezeu; Euharistia – darul lui Iisus Hristos care transformă viața credincioșilor;
- Spovedania.

În capitolul al șaselea sunt prezentate aspecte practice care reglementează viața omului, începând cu viața fizică abordând atitudinea în fața bolii, suferinței și a morții, apoi viața socială unde sunt prezentate învățăturile Sfântului Apostol Pavel privitoare la căsătorie și familie, celibat, văduvie, conducători și muncă, încheind cu viața bisericească și datoria de a săvârși faptele cele bune.

Capitolul al șaptelea este dedicat virtuților teologice pornind de la izvoarele acestor virtuți, prezentând apoi fiecare virtute în parte: credința, nădejdea și dragostea care ocupă un loc aparte în epistolele pauline.

În capitolul al optulea sunt prezentate aspecte practice legate prezentate de Sfântul Apostol Pavel și actualitatea lor în zilele noastre.

Concluziile prezintă aspecte practice și arată atenția pe care trebuie să o acordăm omului atât în relația cu sine cât și cu ceilalți făcând observații pertinente.

EXPRESII SI NOȚIUNI – CHEIE

Inima (η καρδια), componentă a părții spirituale a omului este locașul comuniunii omului cu Dumnezeu și al revelației, sediul voinței, al simțirii, sentimentelor și a afectivității; al minții și al cugetării.

Mintea sau cugetarea (ο νοῦς) este mijloc de cunoaștere și percepere a voii lui Dumnezeu, mijloc prin care omul poate urma voia lui Dumnezeu și mijloc prin care se realizează comunicarea între oameni;

Conștiința (η συνειδησις) este componentă a părții spirituale a omului care ne arată care este voia lui Dumnezeu, fiind în același timp instanța de judecată personală dar și mijloc de autocunoaștere dar cale ce ne conduce la unirea cu Dumnezeu.

Sufletul (ἡ ψυχή) este componenta părții spirituale dobândită ca dar prin creație de la Dumnezeu. Sufletul este judecat pentru faptele săvârșite în timpul vieții întrucât prin suflet se manifestă a viața omului.

Duhul omului (τὸ πνεῦμα) ca parte constitutivă a omului duhovnicesc opusă trupului; prin care se realizează conștiința de sine a omului și mai presus de toate ca rod al înrâuririi Duhului Sfânt în om.

Trupul omului (ο σῶμα) este componenta părții externe a omului ce este lăcaș al sufletului, baza existenței pământești și organul de acțiune al omului. Trupul este organul prin care se manifesta conduita morală, fiind expresia personalității lui pământești. Trupul există și dincolo de moarte putând deveni Trup duhovnicesc și va învia la învierea trupurilor la Judecata universală.

Carnea (ἡ σὰρξ) este materialul care acoperă oasele, reprezentând aspectul exterior al vieții (corpul în sine ca substanță). Carnea exprimă rudenii de sânge și definește omul firesc spre deosebire de omul duhovnicesc.

Botezul, Mirungerea, Euharistia, Spovedania. Restaurarea omului creștin generează o nouă comuniune a omului cu Dumnezeu, pentru că ea a introdus un nou mod de existență în lumea omului, în care Hristos și creștinul trăiesc într-o simbioză. Omul participă la această nouă existență creștină prin credință și Botez, care-l încorporează în Hristos și în Biserică, apoi crește în Duhul Sfânt prin Mirungere. Această încorporare își găsește consumarea sa specifică în Euharistie.

În Hristos (ἐν Χριστῷ). Expresia „în Hristos” exprimă la Sfântul Pavel ideea comuniunii de viață și a legăturii interioare a creștinului cu Iisus Hristos, în care se mișcă întreaga existență a credinciosului și din care trebuie să izvorască tot ceea ce săvârșește el. A

fi „în Hristos” înseamnă a fi în cea mai intimă comuniune cu Hristos si se manifestă prin virtuțile creștine: credință, nădejde și dragoste.

BIBLIOGRAFIE

I. TEXTE BIBLICE

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.
2. *Biblia Sacra Vulgata*, ediția a patra, 1994.
3. *La Bible*, version Louis Segond, 1910.
4. *Holy Bible*, version King James.
5. *Biblia cu Explicații*, ediția a III-a, T.G.S. Internațional SUA, 1994.
6. *Biblia cu Explicații*, ediția a IV-a, Organizația Christian Aid Ministries, Ohio, SUA, 1996.
7. *Biblia de studiu pentru o viață deplină*, (Noul Testament), Editura Vida, București, 1994.
8. *Noul Testament cu Psalmii*, tipărit sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1983.
9. *Noul Testament*, tipărit sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, versiune revizuită, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.
10. *Noul Testament*, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Eladei, Atena, 1973.
11. *Septuaginta 1, Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*, volum coordonat de: Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broșteanu, Dan Slușanschi, în colaborare cu pr. Ioan-Florin Florescu; traduceri de: Cristian Bădiliță, Ion Pătrulescu, Eugen Munteanu, Mihai Moraru, Ioana Costa, Colegiul Noua Europă, Editura Polirom, Iași, 2004.

II. CĂRȚI DE CULT

1. *Ceaslovul*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București.
2. *Octoihul cel Mare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București.
3. *Triodul*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000.

III. AUTORI PATRISTICI ȘI POST PATRISTICI

1. ****Epistola către Diognet*, în PSB vol. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
2. AMBROZIE, Sfântul, *Scrieri*, partea a II-a, traducere de David Popescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
3. ANTONIE CEL MARE, Sfântul, *Învățăături despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare, în 170 de capete*, în Filocalia, vol. 1, Institutul de Arte Grafice Dacia Traiana S.A. , Sibiu, 1947.
4. ATANASIE CEL MARE, Sfântul, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, cap. XX Scrieri, Partea I, în PSB vol. 15, trad. int. si note de Pr. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1987.
5. IDEM, *Scrieri II*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
6. CALIST CATAFYGIOTUL, *Despre unirea dumnezeiască și viața contemplativă*, trad. introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1979.
7. CALIST PATRIARHUL, *Capete despre rugăciune*, în Filocalia vol. 8, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1979.
8. CLEMENT ALEXANDRINUL, *Cuvânt de îndemn către eleni*, trad. de Pr. D. Fecioru, în PSB vol. 4, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1982.
9. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, Sfântul, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000.

10. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, Sfântul, *Cateheze*, trad. de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
11. DIADOH AL FOTICEII, Sfântul, *Cuvânt ascetic despre viața morală, despre cunoștință și despre dreapta soco-teală duhovnicească*, Editura Humanitas, 1999.
12. DIONISIE AREOPAGITUL, Sfântul, *Opere Complete*, trad. stud. introd. și note D. Stăniloae Editura Dacia, Cluj Napoca, 1993.
13. DOROTEI, Ava, *Despre conștiință*, în Filocalia vol. 9, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2002.
14. IDEM, *Diferite învățături de suflet folositoare*, în Filocalia vol. 9, trad.,int. si note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1980.
15. FILOTEI SINAITUL, *Capete despre trezvie*, în Filocalia, vol. 4, Tipografia Arhiedecezană, Sibiu, 1948.
16. GRIGORIE DE NYSSA, Sfântul, *Scrieri*, partea întâia, trad. Preot Prof. D. Stăniloae, în PSB vol. 29, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
17. IDEM, *Despre facerea omului*, trad. Pr. T. Bodogae, în vol. Scrieri, partea a II-a, în PSB vol. 29, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
18. IDEM, *Despre suflet și înviere*, trad. din lb. gr., note și comentarii Pr. Grigore Teodorescu, Editura Herald, 2003.
19. IDEM, *Marele Cuvânt Catehetic*, în PSB vol. 30, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1998.
20. IDEM, *Despre facerea omului*, în PSB vol. 30, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
21. GRIGORIE PALAMA, Sfântul, *Capete despre cunoștința naturală*, 32-33, în Filocalia, vol. 7, trad. int. si note de Pr. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1977.
22. GRIGORIE SINAITUL, Sfântul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, în Filocalia, vol. 7, trad. int. si note de Pr. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1977.

23. IOAN CASIAN, Sfântul, *Convorbirea cu Părintele Daniel*, , în Scrieri alese, PSB vol. 57, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1990.
24. IOAN DAMASCHIN, Sfântul, *Dogmatica*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Apologeticum, 2004.
25. IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *Comentar la Evanghelia de la Ioan*, trad. de Diac. Gheorghe Babuț, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2005.
26. IDEM, *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei*, trad. de. Theodosie Athanasie, Tipografia Cărților Bisericesști, București, 1923.
27. IDEM, *Comentarii la epistolele II Corinteni si Efeseni*, trad. Arh. Theodosie A. Ploesteanu, Bucuresti, 1910.
28. IDEM, *Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor*, trad. de Pr. Dr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
29. IDEM, *Omilii la Facere*, trad. Pr. D. Fecioru în PSB vol. 21, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1987.
30. IDEM, *Omilii la Matei*, în PSB vol. 23, trad. int. si note de Pr. Dr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
31. IDEM, *Omilii la Postul Mare*, Editura Anastasia, 1997.
32. IDEM, *Omilii către Romani*, Editura Christiana, București, 2005.
33. IDEM, *Omilii la parabola despre saracul Lazar si bogatul nemilostiv*, Traducere din limba greaca veche si note de Adrian Tanasescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2002.
34. IDEM, *Omilii la I Timotei*, trad. de Th. A. Ploesteanu, Bucuresti, 1911.
35. IDEM, *Tâlcuiri la Epistola Întâi către Timotei*, Editura Nemira, București, 2005.
36. IOAN SCĂRARUL, Sfântul, *Scara*, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Staniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992.
37. IDEM, *Filocalia Sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, vol. 9, Editura Humanitas, București, 2002.
38. IRINEU DIN LYON, Sfântul, *Contre les Heresies*, Edition Critique par Adeline Rousseau et Luis Doutreleau, Sources Chretinnes, 294, Editure du Cherf, Paris, 1982 și Sources chrétiennes, 100, Les Editions du Cherf, Paris, 1965.

39. ISAAC SIRUL, Sfântul, *Cuvinte despre nevoie*, în Filocalia, vol. 10, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
40. ISAIA PUSTNICUL, Cuviosul, *Douăzeci și nouă de cuvinte*, în Filocalia vol. 12, trad. rom. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București, 1991.
41. MARCU ASCETUL, Sfântul, *Despre legea duhovnicească, în 200 de capete*, în Filocalia, vol. 1, Institutul de Arte Grafice Dacia Traiana S.A. , Sibiu, 1947.
42. IDEM, *Despre Sfântul Botez*, în Filocalia, vol. 1, Institutul de Arte Grafice Dacia Traiana S.A. , Sibiu, 1947.
43. IDEM, *Despre cei ce-și închipuie că se îndreptățesc din fapte, în 226 de capete*, , în Filocalia, vol. 1, Editura Humanitas, București, 1999.
44. MACARIE EGIPTEANUL, Sfântul, *Scrieri: Omilii duhovnicești*, trad. de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, în PSB vol. 34, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992.
45. MAXIM MARTURISITORUL, Sfântul, *Ambigua*, trad. rom. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în PSB vol. 80, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1983.
46. IDEM, *Capete despre dragoste*, suta a doua, cap.41, în Filocalia , vol. 2, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București, 1993.
47. IDEM, *Cuvânt ascetic*, în Filocalia, vol 2, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București, 1993.
48. IDEM, *Despre lucrarea lui Dumnezeu*, trad. De Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în Filocalia, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
49. IDEM, *Răspunsuri către Talasie*, trad. De Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în Filocalia, vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
50. IDEM, *Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești*, în PSB vol. 81, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990.
51. NICHIFOR DIN SINGURĂTATE, *Cuvânt plin de mult folos despre rugăciune, trezvie și paza inimii*, în Filocalia vol. 7, trad. int. si note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, 1999.
52. NICHITA STITHATUL, Cuviosul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință*, în Filocalia, vol. 6, București, Humanitas, 1997.

53. NICOLAE CABASILA, Sfântul, *Despre viața în Hristos*, trad. T. Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, București, 1997.
54. SIMEON METAFRASTUL, *Sfântul, Parafraza în 150 de capete a Sfântului Simeon Metafrastul la cele 50 de cuvinte ale Sfântului Macarie Egipteanul*, în Filocalia, vol. 5, Editura Humanitas, București, 2001.
55. SIMEON NOUL TEOLOG, Sfântul, *Metoda Sfintei rugăciuni, Cateheze. Scrieri II*, trad. Ioan I. Ica Jr. Editura Deisis, Sibiu, 2000.
56. IDEM, *Discursuri Teologice și Etice*, trad. de Diac. Ioan Ică jr., Editura Deisis, 1998.
57. IDEM, *Cele 25 de capete teologice și practice*, în Filocalia, vol. 6, traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977.
58. TEODOR AL EDESEI, Sfântul, *Una sută capete foarte folositoare*, în Filocalia, vol. 4, Tipografia Arhiedecezană, Sibiu, 1948.
59. TEOFIL AL ANTIOHIEI, *Trei cărți către Autolic*, trad. D. Fecioru, în Apologeți de limbă greacă, PSB vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
60. TERTULIAN, *Despre suflet*, în PSB vol. 3, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981.
61. VARSANUFIE ȘI IOAN, Sfinții, *Scrisori duhovnicești*, în Filocalia vol. 9, traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990.
62. VASILE CEL MARE, Sfântul, *Dumnezeu nu este autorul răului*, în PSB vol. 17, trad. int. și note de Pr. Dr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.
63. IDEM, *Omilii la Hexaimeron*, trad. de Pr. D. Fecioru, în PSB vol. 17, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.
64. IDEM, *Comentariu la Psalmi*, trad. Pr. Dr. O. Caciula, București, 1943.
65. VELICKOVSKI, Sfântul Paisie, *Crinii țarinii*, în col. Comorile pustiei, vol. 12, Editura Anastasia, 1996.

IV. DICTIONARE ȘI ENCICLOPEDII

1. *** *Dicționar Biblic*, Editura „Cartea Creștină”, Oradea, 1995.
2. ****Dicționar biblic*, vol. 1, Editura Stephanus, vol.1, București, 1995.
3. ****Dicționar biblic*, vol. 3, Editura Stephanus, București, 1998.
4. *** *Dictionar Englez- Român, Român- Englez*, Editura
5. ****Dictionarul Explicativ al Limbii Române*, Academia Română, Institutul de Lingvistica „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
6. *** *Dictionar Francez- Român, Român- Francez*, Editura
7. ****Enciclopedia Bibliei*, Editura Logos, Cluj, 1996.
8. ****Vocabular de Teologie Biblică*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, 2001.
9. A. Bailly, *Dictionnaire Grec-Francais*, Edition revue par L. Séchan et P. Chantraine, professeurs à la Faculté de Lettres de Paris, Hachette-Paris, 1950.
10. BRIA, Pr. Prof. Dr. Ion, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
11. MIRCEA, Pr. Dr. Ioan, *Dicționar al Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.
12. MOLDOVEANU, Nicolae, *Dicționar biblic de nume proprii și cuvinte rare*, Editura Casa Școalelor, București, 1995.

V. CĂRȚI, STUDII ȘI ARTICOLE

1. *** *Învățătura de credință creștin ortodoxă*, București, 1992.
2. ****Teologia Dogmatică și Simbolică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1958.
3. ****Teologia Morală Ortodoxă*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
4. ****Studii Biblice pentru școala duminicală*, vol.2, Societatea Misionară Română, 1987.
5. ****Studii Biblice pentru școala duminicală*, vol.3., Societatea Misionară Română, 1988.
6. *Texte Nedorite*, Editura Coral Sanivet, Bucuresti, 2002.
7. ABRUDAN Pr. Prof. Dr. Dumitru și Diac. Prof. Dr. Emilian Cornițescu, *Arheologie biblică–Pentru Facultățile de teologie*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.

8. ANANIA, IPS Bartolomeu Valeriu, *Pastorala de Paști*, Cluj-Napoca, 2006.
9. ANDRONI, Protos Dr.Vartolomeu, *Starea originală a protopărinților în cele trei mari confesiuni creștine*, în Ortodoxia, anul 1996, nr 1-2.
10. ANDRUSTOS, Hristu, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. de Pr. Prof. D. Staniloae, Sibiu, 1930.
11. IDEM, *Simbolica*, trad. de Patriarhul Justin, Editura Mitropoliei Olteniei, 1955.
12. ARION, Doctorand Leon Gh., *Unitatea și universalitatea Bisericii după Epistolele Pauline*, în Studii Teologice, an 1967, nr. 1-2.
13. BARRETT, CK., A. *Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, London, 1992.
14. BĂLAN, Arhimandrit Ioanichie, *Patericul românesc*, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2005.
15. BELU, Pr. Prof. D., *Împărăția lui Dumnezeu și Biserica*, în Studii Teologice, anul 1956, nr. 9-10.
16. BERDIAEV, Nikolai, *Sensul creației*, Editura Humanitas, 1992.
17. BIELAWSKI, Maciej, *Părintele Dumitru Stăniloae, o viziune filocalică despre lume*, trad. și cuv. Înainte diac Ioan I. Ica jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998.
18. BRIA, Pr. Prof. Ion, *Teologie Dogmatica si Ecumenica*, Editura Universității "Lucian Blaga" Sibiu, 1997.
19. IDEM, *Credința pe care o mărturisim*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
20. IDEM, *Iisus Hristos*, Editura Enciclopedică, București, 1992.
21. IDEM, *Sensul activ al speranței creștine*, în Ortodoxia, anul 1969, nr. 3.
22. IDEM, *Sensul activ al iubirii creștine*, în Ortodoxia, anul 1970, nr. 1.
23. BRIA, Magistrand Vasile I., *Imnul dragostei în omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur*, în Studii Teologice, anul 1961, nr. 7-8.
24. BRUCE, F. F., *Paul apostle of the heartset free*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids.
25. BUDE, Ioan, *Viață și moarte în Hristos. Epistola a II-a către Corinteni 5, 1-10*, în „Mitropolia Banatului”, anul 1988, nr.1.
26. BUCEVRSCHI, Diac. Prof. Orest, *O datorie izvorâtă din porunca iubirii creștine*, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București, 1957.

27. BUCHIU, Pr. Prof. Dr. Ștefan, *Aspecte antropologice în apologetica ortodoxă*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Teologia Orthodoxă*, Anul 1999, nr. 1-2.
28. IDEM, *Crucea și Învierea lui Hristos*, în *Ortodoxia*, anul 1983, nr. 2.
29. BULGAKOV, Serghei, *Lumina neînserată*, trad. de Elena Drăgușin, Editura Anastasia.
30. BUZESCU, Pr. Prof. N., *Hristologia lui Origen*, în *Studii Teologice*, anul 1984, nr. 3-4.
31. CAMPATELLI, Maria, *Botezul. În fiecare zi la izvoarele vieții noi*, trad. de Sora Elizabeta Balint, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2008.
32. CHIȚESCU, Nicolae, *Aspecte ale concepției creștine despre muncă*, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, anul 1959, nr. 7-8.
33. CITIRIGĂ, Pr. Dr. Vasile, *Antropologia hristologică în teologia ortodoxă*, vol. II, Editura Ex Ponto, Constanța, 2003.
34. CIULEI, Pr. Dr. Marin D., *Antropologie patristică*, Editura Sirona, 1999.
35. CLEMENT, Olivier, *Trupul morții și al slavei*, trad. de Sora Eugenia Vlad, Editura Christiana, București, 1996.
36. CORBU, Ieromonah Agapie, *Pneumatologie și antropologie ascetică după Sfântul Evanghelist Ioan*, în *Analele Universității „Aurel Vlaicu”*, seria „Teologie”, fascicola „Teologie și Științe umaniste”, Arad, 2000.
37. CORNITESCU, Pr. Prof. C., *Judecata particulară*, în *Îndrumări Misionare*, București, 1986.
38. CONZELMANN, Hans, *A Commentary of the First Epistle to the Corinthians*, translated by James W. Leitch, Fortress Press, Philadelphia, 1975.
39. COSTA DE BEAUREGARD, M., *Mică dogmatică vorbită. Dialoguri la Cernica*, trad. Maria-Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995.
40. CRAINIC, Nichifor, *Sfințenia împlinirea infinită a umanului*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993.
41. CROUZEL, Henri, *Origen*, trad. de Cristian Pop, Editura Deisis, 1999.
42. DALOZ, Luciano, *Le travail chez les Peres Antiohien*, Paris, 1959.
43. DELLING, Gerhard, *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Band I, Stuttgart-Berlin-Köln, 1990.
44. EARLE, Cairns E., *Creștinismul de-a lungul secolelor*, Societatea Misionară Română, preluat din BEE Internațional, Dalas TN, 1992.

45. EDUARD DES PLACES, *Syngeneia. Parent de l'Homme avec Dieu d'Homere a la patristique*, Paris, 1964.
46. ERNST, Aebi, *Scurtă introducere biblică*, Editura Lumina Lumii.
47. EVDOKIMOV, Paul, *Taina iubirii*, trad. de Gabriela Moldoveanu, Editura Christiana, București, 1999.
48. IDEM, *Femeia și mântuirea lumii*, trad. Gabriela Moldoveanu, Editura Christiana, București, 1995.
49. IDEM, *Ortodoxia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
50. FUCHS Emil, *Christliche und marxistische Ethik (Etica creștinismului și marxismului)*, Zweiter Teil, Leipzig, 1959.
51. GALERIU, Pr. Dr. Constantin, *Jertfă și răscumpărare*, Editura Harisma, 1991.
52. IDEM, *Pronie, har si libertate după Teofan, fostul episcop de Vladimir*, în *Ortodoxia*, anul 1959, nr. 3.
53. GOODING, David, *Credincioși Adevărului*, vol.1, Editura Logos, Cluj, 1995.
54. GORDON, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Rugăciunile pentru cei morți în expunere catehetică*, în *Glasul Bisericii*, anul 1994, nr. 1-2.
55. GUTHRIE Donald, *New Testament Introduction*, Inter Varsity Press, London, 1975.
56. IDEM, *Credincioși Adevărului*, vol.2, Editura Logos, Cluj, 1995.
57. HALLEY, Henri H., *Door of Hope*, 1983.
58. HENRY`S, Matthew, *Commentary on the whole Bible in one volume*, Broad Oak Edition, 1960.
59. HODGE, Charles, *An Exposition of the First Epistle to the Corinthians*, Michigan, 1965.
60. ICĂ, Ioan I. jr, *Persoană sau/și ontologie în gândirea ortodoxă contemporană*, în *Persoana și Comuniune: Prinos de Cinstire Preotului Profesor Academician Dumitru Stăniloae (1903-1993)*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Sibiu, 1993.
61. IONAȘCU, Ierom Juvenalie, *Hristos – Jertfa Pascală*, în *Iisus Biruitorul*, anul 1999, nr. 17.
62. IRINEU SLĂTINEANUL, PS Prof. Dr., *Vindecarea omului de păcat și suferință și îndumnezeirea omului*, în *Mitropolia Olteniei*, anul 2003, nr. 5-8.
63. IDEM, *Iisus Hristos sau Logosul înomenit*, Editura România creștină, București, 1998.

64. JEREMIAS, Joachim, *The Eucharistic Words of Jesus*, Augsburg Fortress Publishing, 1977.
65. KALOMIROS, Alexandros, *Sfinții Părinți despre originile și destinul omului și cosmosului*, Editura Deisis, Sibiu, 1998.
66. LOSSKY Vladimir, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, Editura Bonifaciu, București, 1998.
67. IDEM, *Introducere în Teologia Ortodoxă*, Editura Apologeticum, 2006.
68. LUCA AL CRIMEII, Sfântul, *Duh Suflet Trup*, Editura Sophia, București.
69. MARCU, Pr. Prof. Grigore, „Omul cel nou”, în *concepția antropologică a Sfântului Apostol Pavel*, în „Studii Teologice”, anul III (1951), nr. 7-8.
70. IDEM, *Antropologia Paulină*, Sibiu, 1949.
71. IDEM, *Sfântul Apostol Pavel despre modelul de viață creștină*, în *Studii Teologice*, anul 1957, nr. 1-2.
72. MIHOC, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Comuniunea credincioșilor cu Hristos și întreolaltă prin Sfânta Euharistie după I Corinteni 10, 14-22*, în *Persoană și comuniune*, Prinos de cinstire Preotului Profesor Academician Dumitru Stăniloae (1903-1993), Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Sibiu, 1993.
73. MLADIN, Mitropolit Nicolae, Prof. Diac. Orest Bucevschi; Prof. Dr. Constantin Pavel, Prof. Diac. Ioan Zăgrean, *Teologia Morală Ortodoxă pt. Institutele teologice*, vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
74. MOISESCU, Prof. Iustin, *Activitatea Sfântului Apostol Pavel în Atena*, Iași, 1946.
75. MOLDOVAN, Pr. Conf. Ilie, *Natura și harul în gândirea teologică a Sfântului Vasile cel Mare*, în *Ortodoxia*, anul XXXI (1979), nr. 1.
76. MOLDOVEANU, Nicolae, *Hristos Lucrarea*, vol. 2, Editura Comorile Harului, Deva, 1996.
77. MOȘOIU, Nicolae, *Taina prezenței lui Dumnezeu în viața umană. Viziunea creatoare a Părintelui Stăniloae*, Editura Paralela 45, 2002.
78. MUNTEANU Liviu G., *Jertfa Mântuitorului Hristos în predica Sfântului Apostol Pavel*, în *Revista Renașterea*, Cluj, anul 1947, nr. 14-15.
79. NELLAS, Panayotis, *Omul animal îndumnezeit*, trad. de Ioan Ica Jr., Editura Deisis, Sibiu, 2002.
80. NEGOIȚĂ, Pr. Lector Al., *Ideile umanitare ale creștinismului*, în *Studii Teologice*, anul 1951, nr. 3-4.

81. NICOLAESCU, Nicolae N., *Introducere în Epistola către Filipeni. Captivitatea Sf. Ap. Pavel în Efes (teză de doctorat)*, București, 1942.
82. IDEM, *Actualitatea Epistolei I-a către Corinteni, a Sfântului Apostol Pavel*, în Studii Teologice, anul 1951, nr. 3-4.
83. OLARIU, Dr. Iosif, *Epistolele Sf. Apostol Pavel către Romani, Corinteni, Galateni și Efeseni*, Caransebeș, 1910.
84. PAPADOPOULOS, Stelianos, *Monahismul: munte greu de urcat*, trad. Pr. Cornel Toma, Editura Sophia, București, 2004.
85. IDEM, *Teologie și limbaj*, trad. de Pr. Dr. Ilie Frăcea, în Revista Teologica, anul 1999, nr. 4.
86. PETRARU, Pr. Prof. Gheorghe, *Euharistia – Taina Unității Bisericii și a mântuirii în Hristos*, în Mitropolia Moldovei și Sucevei, anul 1983, nr. 10-12.
87. PIETREANU, Magistrand Victoria, *Virtute și păcat în concepția Sfântului Apostol Pavel*, în Studii Teologice, anul 1957, nr. 9-10.
88. PLEȘU, Andrei, *Despre Îngeri*, Editura Humanitas, București, 2007.
89. POP, P.S. Dr. Irineu Bistrițeanul, *Cu Hristos pe calea vieții*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006.
90. POPOVICI, Arhim. Iustin, *Omul și Dumnezeu- Om*, Editura Deisis, Sibiu, 1998.
91. PREOTESCU, Marin, *Răscumpărarea după Apostolul Pavel*, Tipografia Curtii Regale, București, 1907.
92. RADU, Pr. Prof. Dumitru, *Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii*, (teza de doctorat), în Ortodoxia, anul 1978, nr. 1-2.
93. IDEM, *Îndrumări misionare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.
94. IDEM, *Starea paradisiacă a omului în cele trei mari confesiuni*, în Ortodoxia, anul 1956, nr. 3.
95. RIVIERE, J., *Peche originel*, în Dictionnaire Pratique des Connaissances Religieuses, IV, Paris, 1927.
96. ROMANO, Eugenia Safta, *Arhetipuri Juridice în Biblie*, Editura Polirom, Iași, 1997.
97. ROSE, Ieromonah Serafim, *Un singur trup, amândoi o singură ființă*, Editura Sofia, București, 1997.
98. ROVENȚA, Pr. Dr. Haralambie, *Epistola către Coloseni*, Editura Cărților Bisericești, 1946.

99. SCHMEMANN, Alexandre, *Euharistia – Taina Împărăției*, trad. de Pr. Boris Răduleanu, Editura Anastasia, București, 1993.
100. SCHWEIZER, E., *Sarx*, Editura Grande lessico del Nuovo Testamento, Paideia, Brescia, 1977.
101. SIMON, Marcel, *Primii Creștini*, București, Editura Polimark, 1993.
102. SEZONOV, Dr. Luca, *Apostolul Pavel*, Societatea Misionară Română, SUA, 1993.
103. ŠPIDLÍK, T., *Spiritualitatea Răsăritului Creștin*, vol. IV, Editura Deisis, 2002.
104. SPIRU, Ioan, *Sfântul Apostol Pavel și adevărurile evanghelice cuprinse în epistolele sale*, în *Altarul Banatului*, anul 1993, nr. 7-9.
105. STAN, Dr. George, *Teologie și bioetică*, Editura Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2001.
106. STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Comunitate prin iubire*, în „Ortodoxia”, XV (1963), nr.1.
107. IDEM, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 1987.
108. IDEM, *Condițiile mântuirii*, în *Studii Teologice*, anul 1951, nr. 5-6.
109. IDEM, *Din Istoria isihasmului în Ortodoxia română*, nota 1, Editura Scripta, București, 1992.
110. IDEM, *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni*, în *Ortodoxia*, anul 1953, nr. 1.
111. IDEM, *Elemente de antropologie ortodoxă*, București, 1946.
112. IDEM, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Editura Omniscop, Craiova, 1993.
113. IDEM, *În problema intercomuniunii*, în *Ortodoxia*, anul 1971, nr. 4.
114. IDEM, *Jertfa lui Hristos și spiritualizarea noastră prin împărtășirea de ea în Sfânta Liturghie*, în *Ortodoxia*, anul 1983, nr. 1.
115. IDEM, *Legătura între Euharistie și iubirea creștină*, în *Studii Teologice*, anul 1965, nr. 1-2.
116. IDEM, *Maica Domnului în prologul Evangheliei de la Luca*, în *Ortodoxia*, anul 1980, nr. 3.
117. IDEM, *Mărturisirea păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii*, în *BOR*, anul 1955, nr. 3-4.
118. IDEM, *Mica dogmatică vorbită: dialoguri la Cernica*, trad. Maria-Cornelia Ica jr., Editia a treia, Editura Deisis, Sibiu, 2007.
119. IDEM, *Natura și har în Teologia Bizantină*, în *Ortodoxia*, anul 1974, nr.3.

- 120.IDEM, *Note la Sfântul Chiril al Alexandriei, "Glafire"*, în PSB vol.39, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, București, 1992.
- 121.IDEM, *Spiritualitatea ortodoxă. Acestica și mistica*, București, 1992.
- 122.IDEM, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, II și III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978 și 1997.
- 123.IDEM, *Teologia Euharistiei*, în Ortodoxia, anul 1969, nr. 3.
- 124.IDEM, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, Editura Scripta, București, 1993.
- 125.TENNEY, Merrill C., *Studiu al Noului Testament*, Wm B Eerdmans Publishing Co, tradus în 1986.
- 126.TEȘU, Pr. Ioan C., *Omul Taină Teologică*, Editura Christiana, Bucuresti, 2002.
- 127.TOFANĂ, Pr. Prof. Dr. Stelian, *Suspinul creației și slava fiilor lui Dumnezeu după Rom. 8, 19-23*, în vol. Cosmosul între frumos și apocaliptic. Un recurs etic asupra ecologiei, Alba-Iulia, 2007.
- 128.IDEM, *Euharistia în arătarea la Emaus. Repere exegetice și teologice (Lc. 24, 13-35)*, în volumul omagial Grai maramureșan și mărturie ortodoxă, Baia-Mare, 2001.
- 129.TOMA, Pr. Cornel, *Teologia Euharistiei la Alexander Schmemmann*, în Almanah Bisericesc, anul 1998, nr. 7-9.
- 130.TRANDAFIR, Prof. Dr. Sandru, *Viața și învățătura Apstolului Pavel*, Editura Cultului Penticostal-Biserica lui Dumnezeu Apostolică, București, 1977.
- 131.IDEM, *Biserica Creștină*, Editura Institutului Teologic Penticostal, București, 1995.
- 132.IDEM, *Evangheligie*, Editura Institutului Teologic Penticostal, București, 1994.
- 133.THUNBERG, Lars, *Omul și Cosmosul în viziunea Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999.
- 134.TURCU, Pr. Ioan, *Conceptul de „chip” și implicațiile lui soteriologice*, în Ortodoxia, 1959, nr. 3.
- 135.ȚUNEA, Ioachim, *Studiu exegetic asupra Epistolei către Galateni*, București, 1990.
- 136.ȚUȚEA, Petre, *Omul. Tratat de antropologie creștină*, Editura Timpul, Iasi, 2001.
- 137.VASILESCU, C., *Raportul dintre virtute și păcat după doctrina morală a Didahiei*, în Studii Teologice, anul 1962, nr.1-2.
- 138.VÂȘESLAVȚEV, B., *Însemnătatea inimii în religie*, în „Revista Teologică”, anul 1934, nr. 3-4.

139. VERZAN, Pr. Dr. Sabin, *Sfântul Apostol Pavel*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
140. IDEM, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit- introducere, traducere, comentariu și teologie*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
141. VORNICESCU, Ierom. Magistr. Nestor, *Învățătura Sfântului Grigorie de Nyssa despre chip și asemănare*, în *Studii Teologice*, anul 1956, nr. 9-10.
142. WALVOORD, John F., Roy B. Zuck, *Comentariu al Noului Testament. O expunere a Scripturilor făcută de profesorii de la Seminarul Teologic din Dallas*, Arad, 2005.
143. YANNARAS, Christos, *Libertatea moralei*, trad. Mihai Cantuniari, Editura Anastasia, București, 2004.
144. ZEVINI, George, *Commentaire spirituel de l'Évangile de Jean*, vol. II, Paris, 1995.
145. ZIZIOULAS, Ioannis, *Creația ca Euharistie*, Traducere de Caliopie Papacioc, Editura Bizantină, București, 1999.
146. IDEM, *Ființa eclezială*, Editura Bizantină, 1996.